

Vesnice Bohumileč a okolí - KRAJINA ČESKODUBSKÁ

Diplomní projekt
Analytická část

Bc. Denisa Nadrchalová
KA / FA ČVUT / AR 2022 / 2023, LS

Ateliér
SITTA / CHMELOVÁ

VESNICE BOHUMILEČ A OKOLÍ - KRAJINA ČESKODUBSKÁ
ANALYTICKÁ ČÁST

Diplomní projekt

Bc. Denisa Nadrchalová

KA / FA ČVUT
Ateliér Sitta / Chmelová
AR 2022 / 2023, LS

OBSAH

1. ÚVODNÍ ČÁST
 - 1.1 Popis území
 - 1.2 Úvod do lokality

HISTORICKÝ VÝVOJ ÚZEMÍ

2. ŠIRŠÍ VZTAHY
 - 2.1 Nejstarší osídlení kraje
 - 2.2 Hodkovice nad Mohelkou - významná křižovatka dávných stezek
 - 2.3 Pověst o králi Břetislavovi
 - 2.4 Požár
 - 2.5 Dějiny českodubského panství
 - 2.5.1 Založení města
 - 2.5.2 Od dob husitů po Bílou Horu
 - 2.5.3 Období třicetileté války
 - 2.5.4 2. pol. 17. století a 18. století
 - 2.5.5 19. a 20. století
3. HISTORIE VESNICE BOHUMILEČ
 - 3.1 Nejstarší osídlení
 - 3.2 19. století - doba rozkvětu
 - 3.4 20. století až současnost
4. VÝVOJ ZÁSTAVBY A CESTNÍ SÍŤ
 - 4.1 Rozvoj lokality v 18. století
 - 4.2 Rozvoj lokality v 19. století
 - 4.3 Rozvoj lokality ve 20. století až po současnost
 - 4.4 Souhrnný situační výkres
5. STARÉ FOTOGRAFIE A POHLEDNICE
6. FOTOGRAFIE ÚZEMÍ
7. SOUČASNOST A BUDOUCNOST LOKALITY
 - 7.1 Problémový výkres - širší území
 - 7.2 Problémový výkres - Bohumileč
 - 7.3 SWOT analýza

8. VYBRANÁ MÍSTA PRO NÁVRHOVOU ČÁST DP

8.1 Náves v Bohumilči

8.2 Studánka

8.3 Mokřad

8.4 Stará úvozová cesta

8.5 Vyhlídka nad vesnicí

8.6 Vyhlídka u Svatého Jana

8.7 Skalní kaplička Panny Marie

9. Závěr

10. Zdroje

1. ÚVOD DO LOKALITY

Půvabná krajina kolem malé severočeské vesnice Bohumileč, kterou v současnosti obývá jen asi 35 stálých obyvatel, působí hned na první pohled jako nějaký pozapomenutý kout české země. Dříve bylo však toto území plné běžného života, hospodaření a cestovního ruchu - bylo zde plno obchodních cest, ale i cest sakrálního a nadregionálního významu. Tato bohatá kulturní mozaika se zde jako zázrakem poměrně dobře dochovala.

Místní terén se vyznačuje poměrně málo narušenou původní strukturou členění a využití ploch, i cestních sítí. Mnoho z cest již jako cesty neslouží, ale v terénu jsou stále dobře patrné a často mají podobu hlubokých, zarostlých úvozů.

2. POLOHA A ZÁKLADNÍ POPIS ÚZEMÍ

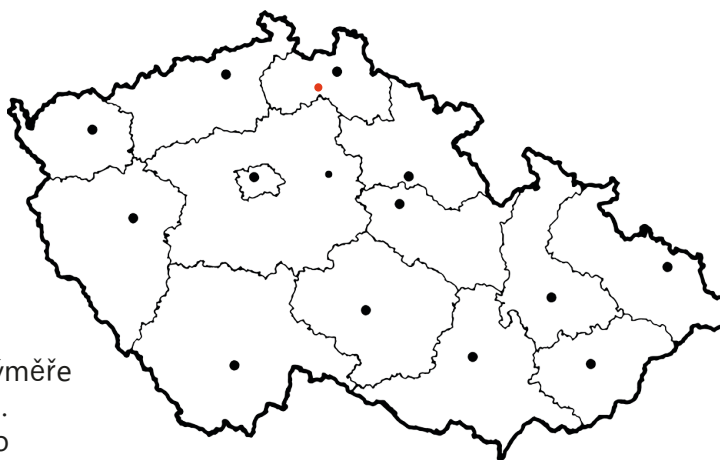
Obec Bohumileč leží v okrese Liberec a je součástí města Český Dub (obec II. typu, POÚ - pověřený obecní úřad). Nachází se asi 2,5 km jihozápadně od Českého Dubu.

Řešené území leží převážně v k.ú. Libíč o výměře 3,59 km², ale okrajově zasahuje také do k.ú. Březová u Všelibic, k.ú. Hradčany u Českého Dubu, k.ú. Loukovičky a k.ú. Český Dub.

Prochází zde silnice II/277.

Je zde evidováno 28 adres a trvale zde žije 35 obyvatel.

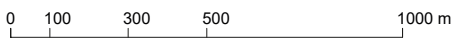
Nadmořská výška v řešeném území: od 280 - 420 m.n.m.

----- Hlavní řešené území Širší řešené území

M = 1: 20 000
vrstevnice po 5 m

2. ŠIRŠÍ VZTAHY

2.1 NEJSTARŠÍ OSÍDLENÍ KRAJE

O nejstarším osídlení Podještědí v mladší době kamenné svědčí nálezy kamenných nástrojů a zbraní. V době bronzové sem přicházel lid popelnicových polí, který si budoval obranná hradiště. Keltské kmeny tu zanechávaly stopy své kultury od 6. století př. n. l. a bojovné kmeny Germánů začaly povodí Mohelky ovládat na počátku našeho věku.

Slovanští zemědělci patřící ke kmeni Charvátů zakládali v 5. - 6. stol. osady s názvy Hlavice, Soběslavice, Hodkovice, Hradčany, Libíč a pravděpodobně i Bohumileč. S rozvojem obchodu vznikaly při kupeckých stezkách tržní vsi.

Významné území představoval Vladislavský újezd s hradem Vladislavice (na území dnešního Českého Dubu), který daroval v r. 1115 český kníže Přemyslovec Vladislav I. klášteru benediktínů v Kladrubech. Od nich získal újezd v r. 1237 Havel I., manžel sv. Zdislavy, který zde vybudoval opevněný klášter řádu johanitů. Komenda chránila obchodní cestu směřující z Prahy přes Mladou Boleslav a Český Dub do Žitavy a zanikla v r. 1429 v souvislosti s působením husitských vojsk.

2.2 HODKOVICE NAD MOHELKOU - VÝZNAMNÁ KŘÍŽOVATKA DÁVNÝCH STEZEK

Územím dnešních Hodkovic procházela v dávných dobách obchodní stezka z Lužice do vnitrozemí a dále na jih, do Prahy. Do Hodkovic přicházela z východních Čech a pokračovala přes Hodkovice. Tady narazila na neschůdné pralesy Ještědského hřebenu a v místech, kde jsou Hodkovice, navazovala na cestu do Turnova.

Pan A. Frinta ve své knize „Hodkovice nad Mohelkou - městečko pod Javorníkem“ uvádí, že „K ochraně brodu přes Mohelku a křížovatky stezek přišli z Pojizeří strážci, zvaní Chodové, v době panování knížete Břetislava I., v letech 1034 až 1055, ne-li mnohem dříve. To byli první osídlenci Hodkovic. Založili malou osadu nad Mohelkou. Osada byla nepatrná, skládala se ze čtyř, nejvýše šesti chalup. Obývala ji rodina Hodkova. Jméno příslušníků této rodiny a pak i rodu „Hodkovici“ časem přijala i osada zvaná Hodkovice.

V knize Náš Ještěd, vydal kruh přátel K. Světlé v Č. Dubě r. 1969, je uvedeno, že: „Kolem roku 1145 vyrostl na Hradištsku bohatý klášter cisterciáků Hradiště nad Jizerou, k jehož majetku později patřil i Rychnov a Rádlo, někdejší obce v okolí Hodkovic a Turnova a též několik obcí na Českodubsku, např. Vápno, Hlavice, Svijany, Svijanský újezd, Loukov a Jivina.“

Asi o sto let později se v Dubě objevili rytíři a mniši v černých hábitech, zdobených bílým osmihranným křížem. Byli to příslušníci řehole sv. Jana Jeruzalémského, jinak křížovníci – Johanité. Jejich mecenáši byli Markvartici, snad Chval, nebo spíše Havel II. z Lemberka (1254-1273). To byl nejstarší syn blahoslavené paní Zdislavy, od níž patrně zdědil štědrost k církevním řádům, protože českodubské panství věnoval právě Johanitům. K daru patřila i dnešní Světlá pod Ještědem a úbočí horského hřebene.

Na ostrohu mezi Ještědkou a Rašovkou, tam, kde se křížovaly staré stezky, spojující Pojizeří s krajinami na sever za českými hraničními horami – takzvaným Záhvozdím – vyrostl kolem poloviny 13. století opevněný klášter. Říkalo se mu také komenda. Byla postavena na území tehdejší obce Dubu, avšak podle staré farní obce Světlá, kam farností spadal i Dub, nazvali johanité nové sídlo Světlá.

ags.cuzk.cz/

0 6 600 m

II. VOJENSKÉ MAPOVÁNÍ (1836-1852)

mapy.cz/

2.3 POVĚST O KRÁLI BŘETISLAVOVI

Dochovaná pověst vypráví, že v dávných dobách, když ještě v místě, kde nyní stojí město Hodkovi-
ce, stálo několik uhlířských chalup uprostřed hustých lesů, tak v této době si vyjel český kníže (zřejmě
Břetislav I.) na lov. Na lovu byl přepaden ohromným medvědem a život mu zachránili uhlíři, kteří v mi-
lířích pálili uhlí a rychle přišli na pomoc. Zachráněný kníže z vděčnosti uhlíře bohatě odměnil a nařídil,
aby byla vykácena větší část lesa a založena zde osada, jejíž obyvatelé měli chránit bezpečný průchod
po stezkách. Medvěd se potom na základě této pověsti dostal na štít znaku města Hodkovic.
Akademický malíř Zdeněk Burian namaloval podle této pověsti obraz.

<https://www.hodkovicenm.cz/cs/mesto/povesti-z-hodkovic/>

2.4 POŽÁR

Problémem Hodkovic i Českého Dubu bylo velké množství požárů, kdy vedle hmotné škody obcí
docházelo i k zničení místních archívů. Proto je často velmi obtížné zjišťovat zpětně u mnohých obcí
jejich datum založení, povýšení na město, atd. Nejhorší to bylo na velikonoční úterý 8. dubna roku
1806, kdy řádil v Hodkovicích strašlivý požár. Během dvou hodin lehlo popelem 152 obytných domů
a 60 stodol.

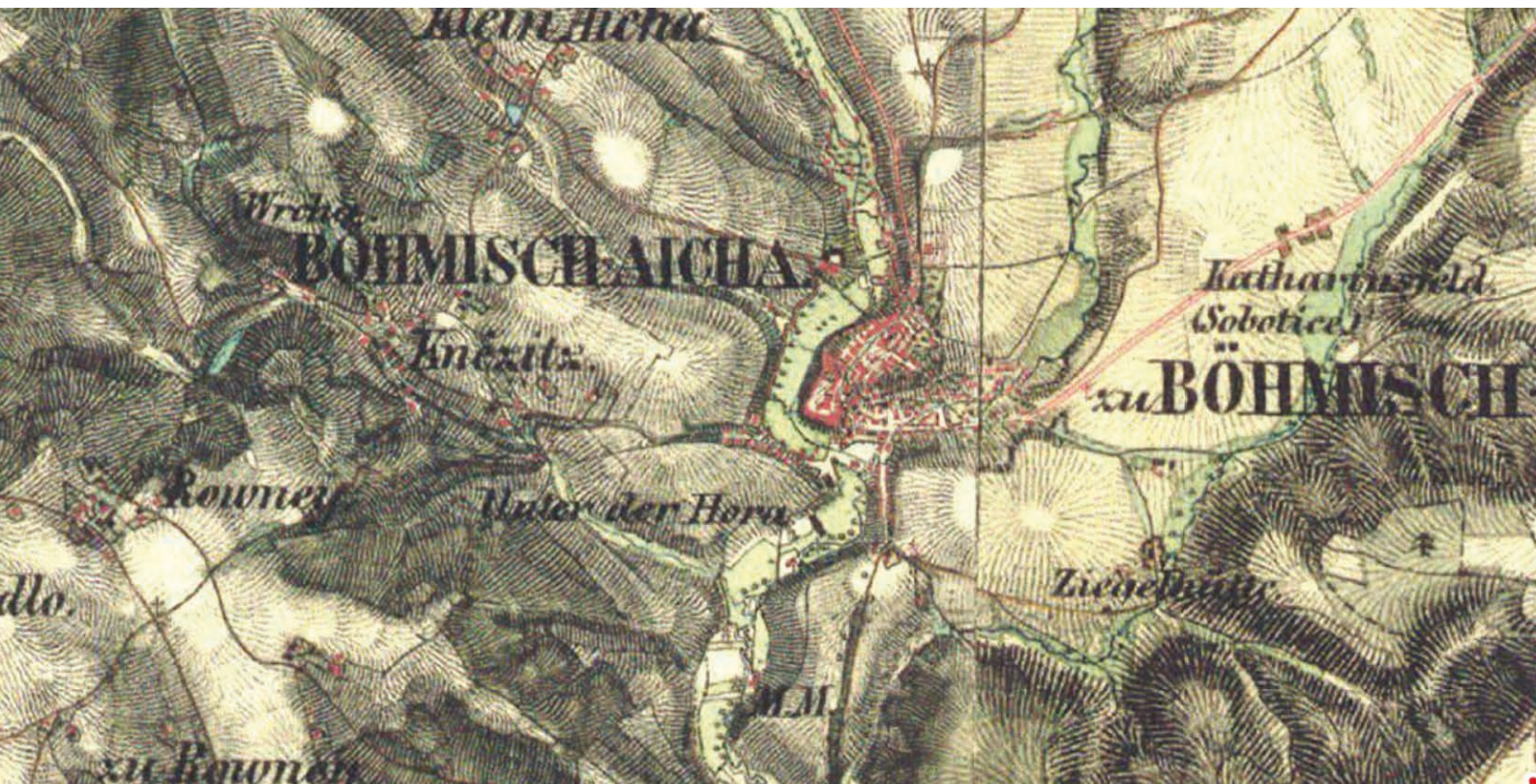
Z výše uvedeného vyplývá, že hlavně díky obchodním cestám v tomto regionu zde bylo hodně obcí,
které je možno zařadit k nejstarším v republice. Výzkumu vývoje lokality českodubského panství se
léta intenzivně a moc dobře věnoval bývalý ředitel českodubského muzea PhDr. Tomáš Edel, který
v r. 2010 nečekaně zemřel.

2.5 DĚJINY ČESKODUBSKÉHO PANSTVÍ

2.5.1 ZALOŽENÍ MĚSTA

Město je jedním z nejstarších sídel v severních Čechách, vzniklo jako tržní osada na vyvýšenině ob-
tákané dvojicí potoků Ještědkou a Rašovkou již někdy v románském období. První údajnou zmínkou
o tomto místě je listina z roku 1115, kterou kníže Vladislav I. svěruje kladrubskému benediktinskému
klášteru území „ve Vladislavicích od řeky Mohelky až k dubu“.

II. VOJENSKÉ MAPOVÁNÍ (1836-1852)

mapy.cz/

Majitelem tohoto kraje se stal roku 1237 rod Markvarticů, který velmi štědře podporoval právě řád johanitů. Často se za zakladatele českodubské johanitské komendy považují Havel I. z Lemberka a jeho žena Zdislava (později svatořečená), je však také možné, že ji založil až jejich syn Havel II. Někdy kolem poloviny 13. století tak na daném místě vznikla opevněná komenda řádu s kostelem zasvěceným sv. Duchu a blízkým špitálem (ve kterém prý nemocným pomáhala svatá Zdislava). Svůj znak – zelený dub ve stříbřitém poli – získala obec někdy před rokem 1349.

mapy.cz/

2.5.2 OD DOB HUSITŮ PO BÍLOU HORU

V 15. století se hrad a město staly opěrným bodem husitů. V r. 1425 obsadilo sirotčí vojsko Jana Čapka ze Sán hrad Michalovice u Mladé Boleslavi a krátce poté dobylo také Dub. Během útoku sice komenda vyhořela, byla však opravena a město s hradem se staly bezpečným místem, kde se vojska spolu s dalšími husitskými posádkami sídlícími na Lemberku, Falkenberku u Jablonného, Grabštejně a v Chrastavě, shromažďovala k útokům. Po bitvě u Lipan získal kontrolu nad Dubem katolický šlechtic Jiří z Dubé, v roce 1435 se jej opět zmocnil Jan Čapek. Tento zábor také uznal císař Zikmund, když Čapkovi udělil panství bývalého kláštera v Hradišti nad Jizerou a statky johanitů v Dubě do držení.

Za vlády Jiřího z Poděbrad byl okolní kraj vystaven nájezdům lužických vojsk. Roku 1468 proniklo 7000 pěších a 1000 jezdců prakticky bez odporu až k Dubu, obsadili jej a vypálili. Následně dobyli také Kněžmost a Turnov, teprve pak jejich armádu porazilo královské vojsko pod vedením Jindřicha Michalce z Michalovic. V Dubě tehdy shořelo množství památek na jeho nejstarší dějiny. Na konci 15. století byl Dub ve vlastnictví rodu Vartemberků. Jejich správa znamenala pro Dub období hospodářského rozvoje a došlo během ní k přestavbě kostela sv. Ducha i opevněného hradu.

Vartemberkům byl Dub konfiskován po roce 1547 za účast ve stavovském odboji a roku 1552 ho koupil slezský šlechtic Jan z Oprštorfu. Za něj rozvoj města pokračoval, město mimo jiné získalo právo várečné. Za Oprštorfů bylo rozhodnuto v Dubě pro úřední styk užívat český jazyk, byla postavena radnice a hrad v letech 1564–1565 přestavěn na renesanční zámek. Příznivý vývoj pokračoval i když panství Dub a Frýdštejn koupil roku 1591 Zikmund Smiřický ze Smiřic a Dub se tak stal majetkem jeho rodu. Když po bitvě na Bílé hoře museli Smiřičtí ze země odejít, získal velkou část jejich statků Albrecht z Valdštejna.

2.5.3 OBDOBÍ TŘICETILETÉ VÁLKY

Valdštejn se na svých panstvích pokoušel strhnout maximum příjmů na sebe, proto odňal Dubu právo várečné, na druhou stranu se ale Dub měl stát jedním ze sedmi měst, která měla zasedat v budoucím zemském sněmu frýdlantského vévodství. Český Dub, i zbytek Valdštejnových držav se v době války těšil poměrnému klidu, zdejší pláteníci a soukeníci byli zaměstnáni rozsáhlými zakázkami pro císařskou armádu. Po vévodově smrti se situace změnila, hned na jaře roku 1634 obsadily Dub dvě kompanie císařské pěchoty a 11. dubna vznikl ve městě požár, při kterém bylo zničeno 41 domů, pivovar a sladovna.

O podještědí se Švédové a císařští přetahovali po celý zbytek třicetileté války, na jejím konci byla panství zcela vypleněná a jejich obyvatelé zbídačení. Dubské panství se po válce stalo majetkem augustiniánského kláštera.

2.5.4 2. POL. 17. STOLETÍ A 18. STOLETÍ

Druhá polovina 17. století znamenala v oblasti především násilnou rekatolizaci. Město těžce zasáhl požár 29. srpna 1694, který zničil 35 domů, kostel, radnici, špitál a další stavby. Za Marie Terezie bylo město v letech 1741, 1742, 1744 a 1757 postiženo pruskými vpády. Josef II. zrušil nejprve v roce 1781 nevolnictví a o rok později také augustiniánský klášter. Dubské panství tak přešlo do držení státního dolnorakouského náboženského fondu. Roku 1757 bylo v Dubě celkem 131 domů.

2.5.5 19. A 20. STOLETÍ

Na začátku 19. století byla rekonstruována radnice a zrušená kaple sv. Jana byla přestavěna na špitál. V druhé polovině 19. století došlo ve městě k prudkému rozvoji textilního průmyslu. První textilní podnik zde založili roku 1802 bratři Slukové, avšak po úspěšných počátcích museli svou činnost v roce 1843 ukončit. Panství od náboženského fondu koupil roku 1838 kníže Kamil Rohan a připojil jej ke svým ostatním državám. Po krachu podniku Slukových zahájil ve městě výrobu nový textilní podnik Franze Schmitta. Tato firma se později stala jedním z významných podniků monarchie.

28. července 1858 došlo ve městě ke katastrofálnímu, v pořadí již třetímu velkému požáru, který zničil panský pivovar, úřednické domy a nakonec i zámek. Celkem shořelo 34 domů, a bez přístřeší zůstalo víc než 300 osob. Zničený zámek už nebyl nikdy obnoven a dnes z něj zbývá jen torzo. Rok po této události – v roce 1859 – navštívil Český Dub poprvé Bedřich Smetana, navštívil zde svou matku a sestry, které zde žily. V padesátých letech 19. století začala okolní kraj navštěvovat Johanna Mužáková-Rottová, známá spíše jako Karolína Světlá. Roku 1845 měl Český Dub 1560 obyvatel a roku 1869 již 2481 obyvatel.

Český Dub přivítal vznik českého státu s radostí, při sčítání osob roku 1910 se zde počet Čechů a Němců vyrovnal, po roce 1918 se k české národnosti začalo hlásit víc obyvatel: v roce 1921 se k národnosti české hlásilo 2364 osob z 3429 obyvatel.

10. října 1938 vpochodoval do Českého Dubu útvar SS-Germania a zahájil tak jeho okupaci. Město bylo přejmenováno nejprve na Aicha a později na Deutsch Aicha. Dub byl osvobozen 9. května 1945. Bohumileč byl tehdy „poslední českou vesnicí“, protože hned v první zatáčce za vesnicí již byla závora, Loukovičky (první vesnice za Bohumilčem směrem na Dub) už byly součástí sudet.

Český Dub byl nejprve součástí turnovského okresu, od roku 1960 je v okrese Liberec. K roku 2020 zde žilo 2 821 obyvatel. Rozloha města činí 22,56 km².

Napravo jsou vidět pozůstatky hradeb prorostlé pozdější zástavbou

mapy.cz/

Náměstí Bedřicha Smetany v Českém Dubě s místní dominantou, renesanční radnicí

mapy.cz/

3. HISTORIE OBCE BOHUMILEČ

3.1 NEJSTARŠÍ OSÍDLENÍ

O přesné době vzniku Bohumilče se toho mnoho neví. První písemná zpráva o vesnici jako takové, původním jménem Bohomlč, později Bohumilice, ale pochází až z roku 1537, nejspíš právě kvůli chybějícím, v průběhu dějin několikrát požáry zničeným záznamům. Zápis uvádí, že „s povolením urozeného pána, pana Jana z Vartenberka a na Dubě, nejvyššího purkrabě zámku pražského, koupil Jakub vod Vaňka Crlíkova statek v Bohomlči za 35 kop.“

Dle upomínkové listiny vydané 23. června r. 1912 na oslavu desetiletého trvání místního hasičského sboru, kde je uvedena krátká historie osad Libíč a Bohumileč, měly vesnice podle nejstarších zápisů v 1. pol. 16. stol. deset usedlostí, Libíč čtyři a Bohumileč šest. Na konci 16. stol. jich už bylo dvanáct. Podle místní písemné kroniky Bohumilče mají některé usedlosti starší základy. Vznik nejstaršího písemně zaznamenaného sídla sahá podle kroniky, která však není zcela ověřeným pramenem, do roku 1500.

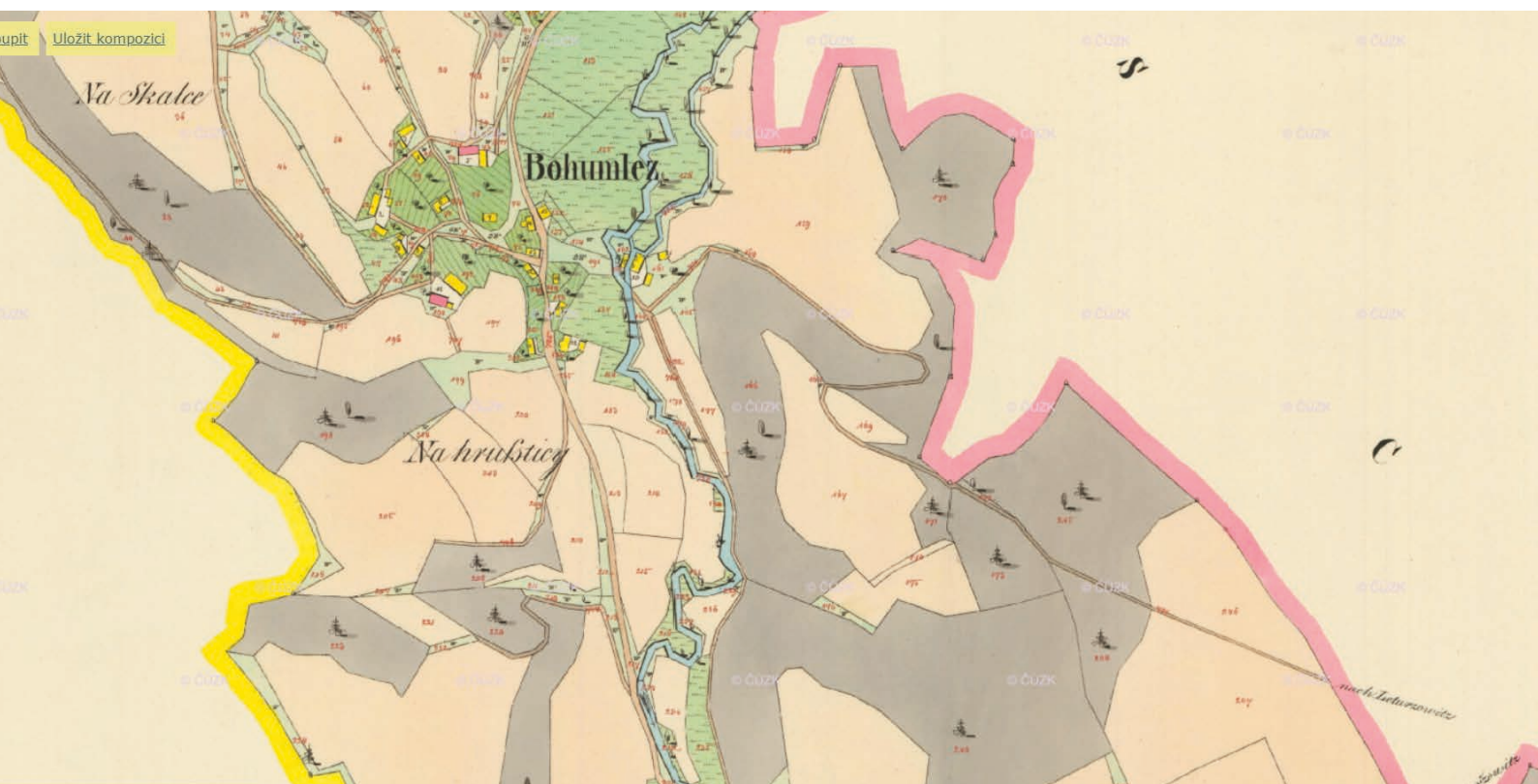
Avšak nejstarší opravdu spolehlivě doložitelnou usedlostí v zemských deskách je bývalý panský mlýn, s č.p. 1 na břehu Ještědky, který zde, mnohokrát přestavován, stojí dodnes. První záznam týkající se jeho prodeje se váže k roku 1546.

Výhodná poloha lokality však nejspíš lákala k osídlení již mnohem dříve. Hlavním motivem byla poloha u významných obchodních stezek a také příhodné sídelní podmínky, jen na území Bohumilče se nachází tři pitné prameny.

PhDr. Tomáš Edel také zastával názor, že Libíč a okolí je již prastarého slovanského původu a že jeho existence se váže až do počátků dějin českodubského panství. Slovanští zemědělci patřící ke kmeni Charvátů zakládali v 5. - 6. stol. osady s názvy Hlavice, Soběslavice, Hodkovice, Hradčany a Libíč. Je pravděpodobné, že jméno Bohumileč dostala ves až později a kdysi byla s Libíčem spojeným územím. Obě vesnice stojí v podstatě na prastarých křižovatkách, nejspíš tedy opravdu vznikaly současně.

I. VOJENSKÉ MAPOVÁNÍ (1764 - 1768)

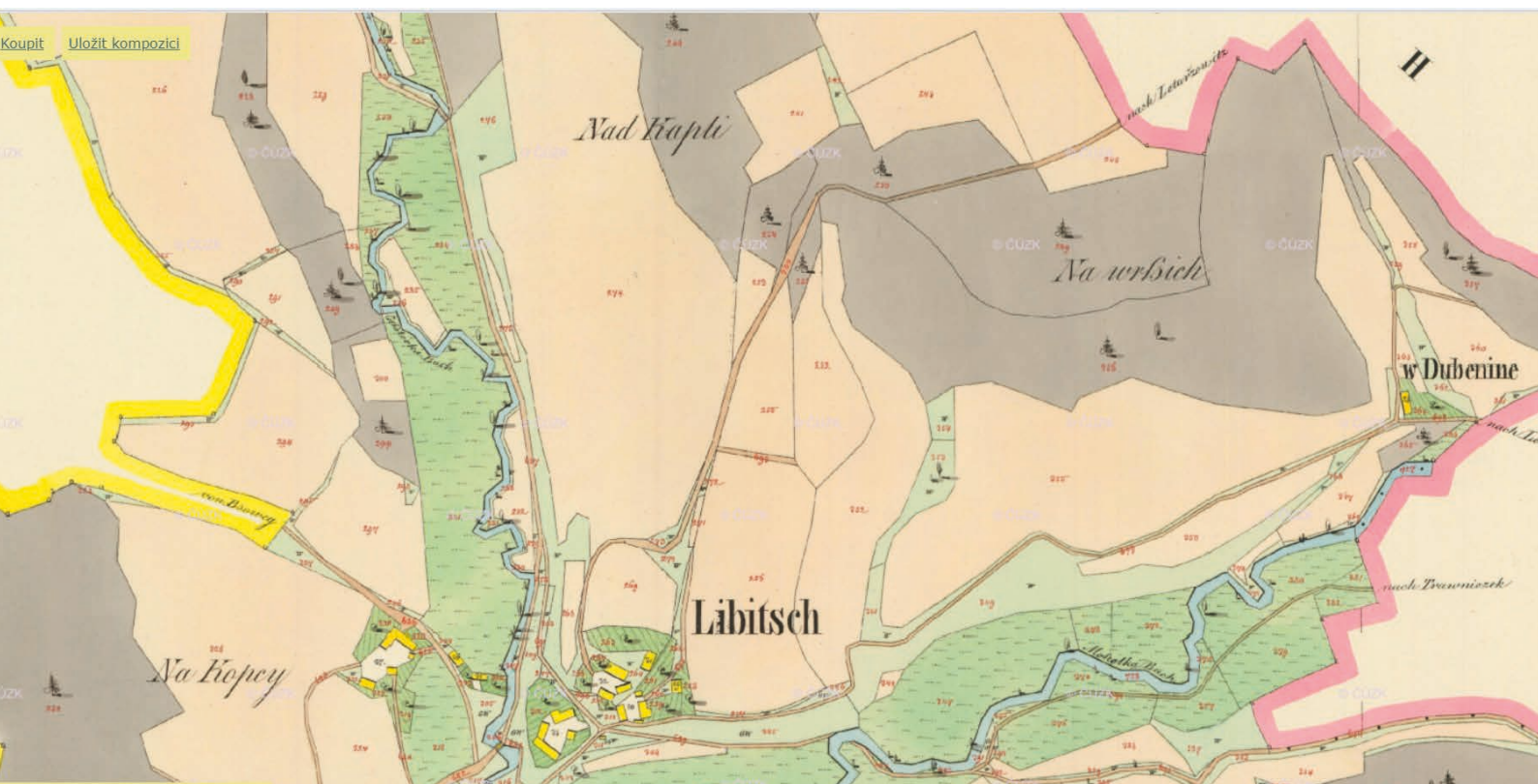

<https://archivnimapy.cuzk.cz/>

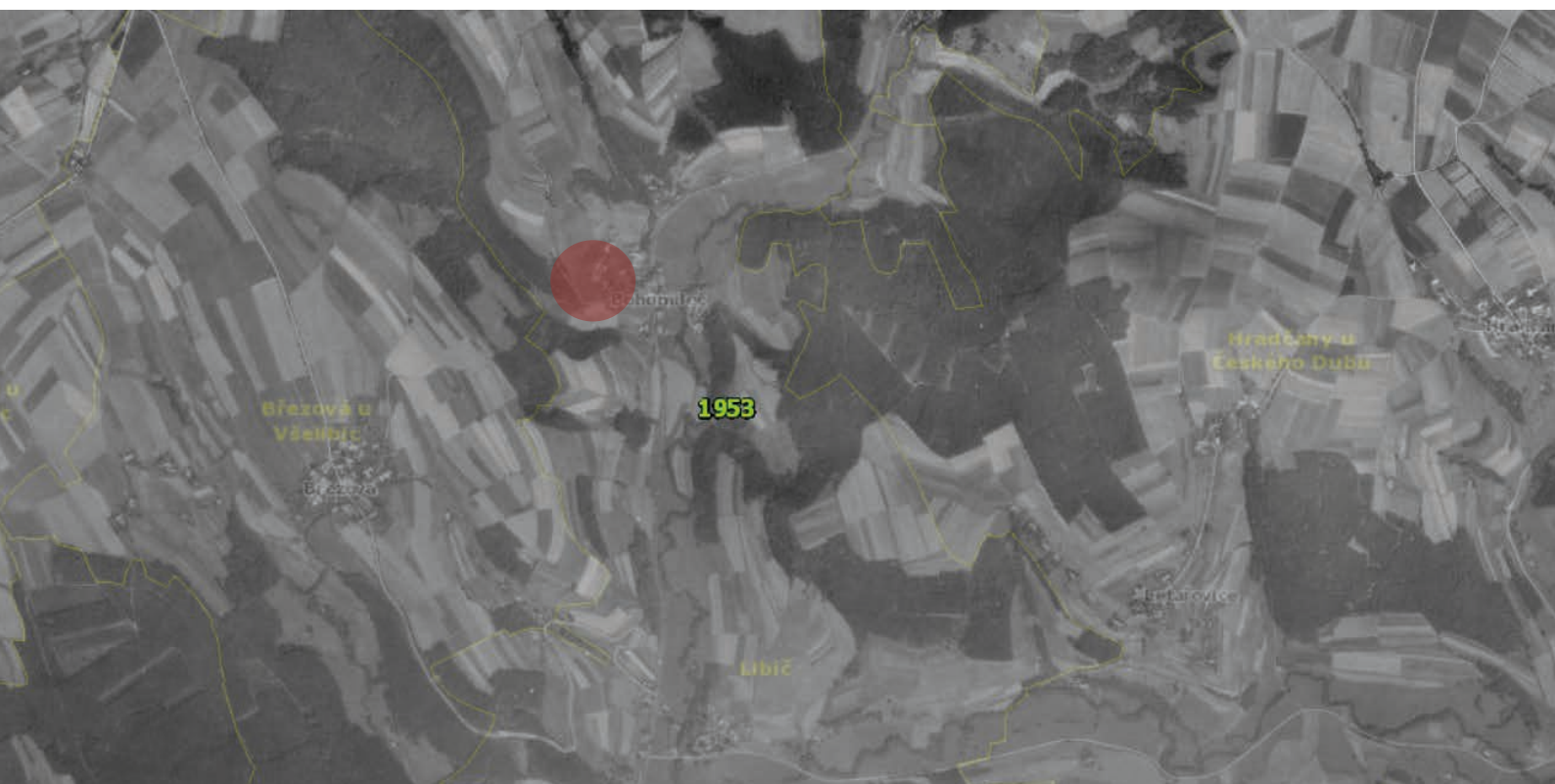
3.2 19. STOLETÍ - DOBA ROZKVĚTU

V 19. stol. zažívala vesnice dobu největšího rozkvětu a došlo k poměrně významnému rozšíření zástavby. Na návsi tehdy stály naproti sobě dokonce dvě hospody - jedna česká a druhá německá. V roce 1887 byla na návsi slavnostně postavena také nová kaple, která byla zasvěcena Andělu Strážnému. Je možné, že toto ne až tak obvyklé zasvěcení odkazuje na starou legendu, která se váže k ještě starší skalní kapličce, zasvěcené Panně Marii a nacházející se za vesnicí.

<https://archivnimapy.cuzk.cz/>

ORTOFOTO Z 50. LET - OKOLÍ BOHUMILČE

3.4 20. STOLETÍ

K výraznějším změnám došlo až ve druhé polovině 20. stol. Na ortofotu z 50. let můžeme vidět, že se území od císařských otisků v podstatě nezměnilo, až na kapli na návsi. Budovy na návsi v 50. letech zatím stále stojí. Všechny budovy na snímku však pochází ještě z 19. století a po roce 1953 se zástavba už jen minimálně rozrostla, přibyly pouze tři obytné budovy a jedna stodola.

Krajina se minimálně změnila v podílu lesních ploch a polností. Jinak se samozřejmě sloučila pole a vymizela typická mozaika, kterou si můžeme na starých ortofotech ještě prohlédnout.

ORTOFOTO Z 50. LET - OKOLÍ BOHUMILČE

<https://geoportal.gov.cz/web/>

Současná podoba lokality působí oproti těmto starým záběrům pustě, divoce a zanedbaně. Dříve bylo toto území plné života a hospodaření, ale když tudy procházíme dnes, území se zdá opuštěné a ponechané svému osudu. Bere si ho zpět příroda, která je zde ale natolik ovlivněná člověkem, že je v ní jen minimum přírodních biotopů a často převládají spíše ruderální společenstva, která intenzivně reagují svojí houževnatostí na dlouhodobý vliv a působení člověka ve zdejším kraji.

ags.cuzk.cz/

RELIÉF KRAJINY - SOUČASNOST

Mnoho cest je stále výrazně propasáno do krajinného reliéfu. Výrazný podíl na tom má i skutečnost, že terén zde na mnoha místech překrývají lesy a stopy v krajině tolik nenarušuje eroze a intenzivní zemědělství.

Na mnoha místech je dobře patrné i původní členění polí. Máme tak před sebou obraz poměrně dobře dochovaných vrstev a stop v místní kulturní krajině, která je na samé hranici sudet, ale není sudetská. Je vlastně takovým pozoruhodným rozhraním, které ale vždy bylo spíše české a je tomu tak dodnes.

4. VÝVOJ ZÁSTAVBY A CESTNÍ SÍTĚ

Zástavba se zde od 19. století rozrůstala minimálně, limituje ji hlavně terén. Lidé, kteří zde žili, museli umět využít maximum z vhodných podmínek, který tento drsnější, podhorský kraj nabízí – i to bylo určitým limitem pro rozvoj lokality.

4.1 18. STOLETÍ

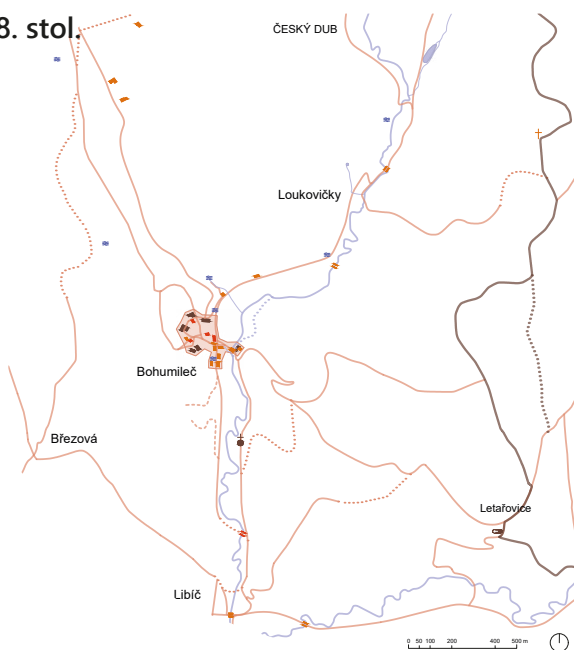
NEJSTARŠÍ CESTA - ŽITAVSKÁ CESTA

Žitava (Zittau) – Český Dub – Mladá Boleslav – Stará Boleslav – Praha – 135 km

Nejstarší doloženou zdejší cestou je Žitavská trasa. Tato stará obchodní i poutní trasa (Svatojakubská cesta) přichází z Žitavy na naše území přes tzv. Trojmezí, kde se stýkají hranice Česka, Německa a Polska. Vede do Prahy, kde na ni navazuje trasa Všerubská, po které dojdeme až do Regensburgu.

Po Svatojakubské cestě údajně přinesl český biskup Vojtěch kolem roku 995 do Polska křesťanství, či po ní postupovaly oddíly křížáků ve svaté válce.

18. stol.

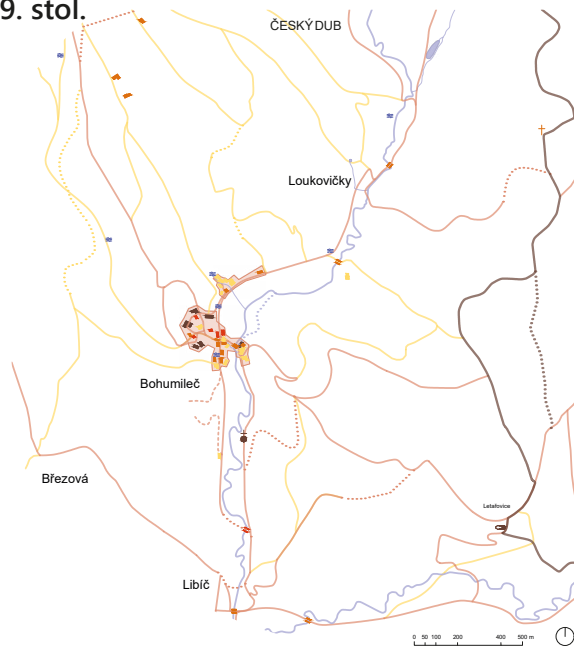

4.2 19. STOLETÍ

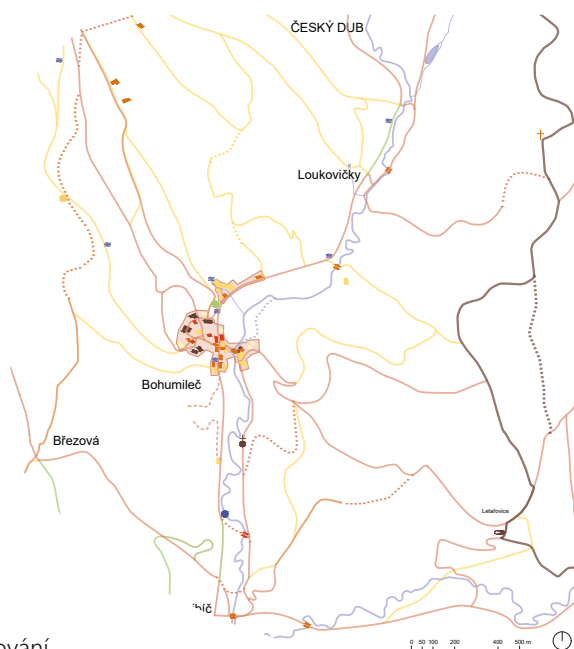
Cestní síť se v 19. stol. velmi rychle a výrazně rozrostla, úměrně rozvoji zástavby a potřebě lepší prostupnosti krajiny.

U mnohých cest je jejich stáří však velmi sporné a obtížně průkazné. Nejstarší mapy nebyly kresleny zrovna nejpřesněji a tak je možné, že některé z cest patrných až na mapách z 19. stol. jsou i starší.

19. stol.

20. stol.

4.3 20. STOLETÍ AŽ SOUČASNOST

Ze současného schématu území vyplývá, že se lokalita od 19. stol. změnila poměrně málo. Většina cest stále existuje a jsou dodnes částečně využívány, ať už jako nové silnice, nebo jako lesní, či polní cesty pro lesohospodáře, zemědělce a peší.

Rozvoj cestní sítě a zástavby Bohumileče dle I., II. a III. vojenského mapování

I. vojenské (josefské) mapování (1764-1768)

ags.cuzk.cz/archiv/

LEGENDA

CESTY A VODA V ÚZEMÍ

- Svatojakubská (Žitavská) cesta - nejstarší doložená cesta v území, nadregionální význam
- Nedochovaný úsek Svatojakubské cesty, původně vedla mezi poli
- Dochované staré cesty doložené před rokem 1800
- Nedochované staré cesty doložené před rokem 1800
- Dochované staré cesty doložené po roce 1800
- Nedochované staré cesty doložené po roce 1800
- Dochované obslužné cesty k polím
- Voda - Mohelka a její přítoky
- Bývalý mlýnský náhon (částečně stále funkční)
- Nejnovější úseky cest (20. stol.)

VZNIK SÍDEL

- Zaniklá obytná stavení
- Nejstarší obytná stavení - doložená existence z písemných pramenů již před rokem 1700
- Obytná stavení, vznik v 18. stol. - doložená existence z písemných pramenů
- Obytná stavení, vznik v 19. stol. - doložená existence z písemných pramenů a starých map (Císařské otisky)
- Obytná stavení, vznik ve 20. stol.

PAMÁTKY V ÚZEMÍ

- Kostel Sv. Jakuba Většího v Letařovicích - doložen již ve 14. stol.
- Barokní sloup Sv. Jana z přelomu 17. a 18. stol., upomínající smrt místního faráře
- Skalní kaplička Panny Marie - doba vzniku neznámá, dle zapsané legendy až 16. stol.
- Kaple na návsi zasvěcená Andělu Strážnému, postavena v roce 1887

KULTURNÍ STOPY A ZAJÍMAVOSTI V ÚZEMÍ

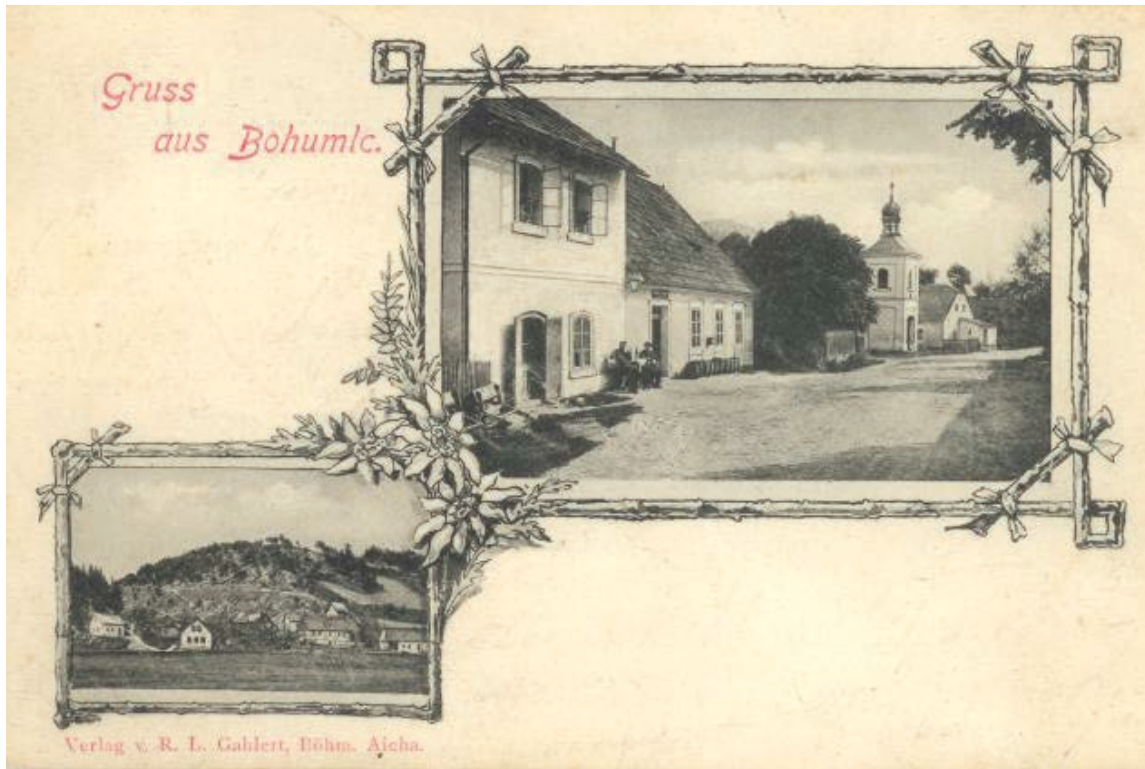
- Mostky přes Mohelku - doložené již I. vojenským mapováním
- Zaniklý mostek přes Mohelku na původní trase staré cesty (nedochovaný úsek)
- Zaniklý jez (stále viditelné zbytky stavby a upraveného koryta potoka v místě jezu)
- Jeskyně - doložena legendami, údajně kdysi sloužící jako úniková chodba při nebezpečí
- Rozcestní, nebo hraniční kámen (stáří neznámé, kámen je z větší části pohřben v terénu)
- Prameny, studánky
- Zaniklá pitná studánka (cca 15 let nefunkční)

5. STARÉ FOTOGRAFIE A POHLEDNICE

Náves dříve - hospoda nalevo údajně byla německá, napravo prý byl krám a česká hospoda (zbyl po ní skalní sklep). Na fotografii je vyznačen dub, který zde roste dodnes.

Chalupa č.p. 11

Mlýn č.p.1

6. FOTOGRAFIE ÚZEMÍ

1. skládkové zátíší v rokli - odpadní zločiny minulého století nahrnuté pod pískovcovým převisem

2. odhalené zkameněliny z dob druhohor, kdy se zde rozkládalo mělké moře s písčným dnem = vznik místních pískovců

3. odhalené kamenné zbytky dláždění staré cesty, nalevo je vidět i otesaná skála kvůli pohybu vozů

4. Sociálně - kulturní vztahy (znovuvysvěcení skalní kapličky Panny Marie)

5. Zanikající rozcestí (spodní cesta příležitostně využívána lesníky)

6. Staré cesty využívané i dnes (lesníky a zvěří)

7. Opuštěný úvoz (dříve jedna z nejvýznamnějších zdejších cest)

8. Staré rozcestí, spodní cesta využívána lesníky, horní postupně zaniká

9. Zanikající chalupa, kdysi jedna z nejchudších ve vsi (dnes slouží jako garáž)

10. Opuštěná zahrádka zanikající chalupy s jabloněmi a studnou s ruční pumpou

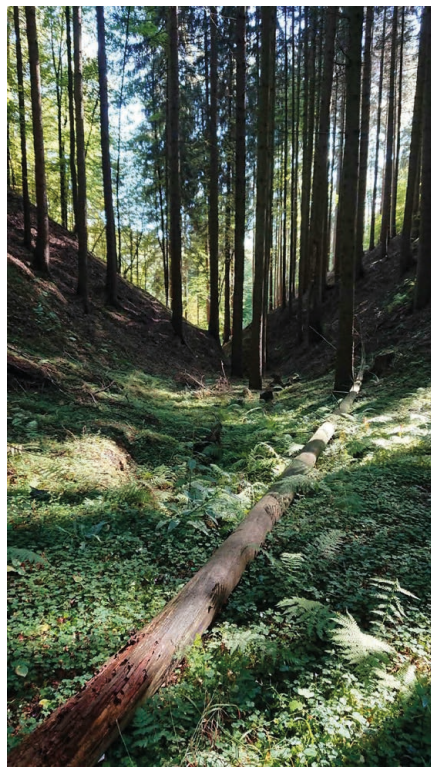

11. Chalupa č.p. 11

12. Studánka s pitnou vodou (dnes jediná ze tří funkční, ostatní zanikly)

6. FOTOGRAFIE ÚZEMÍ

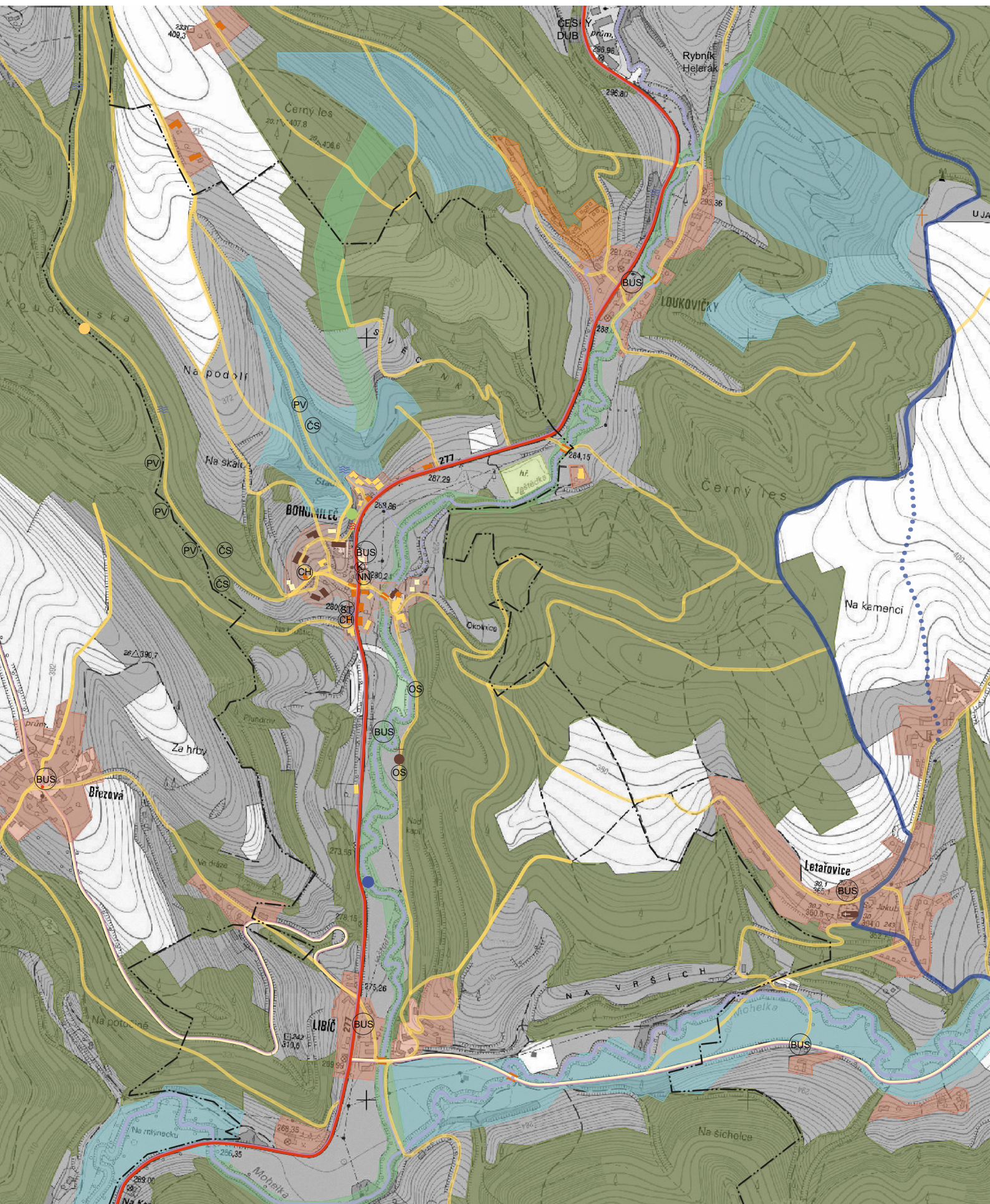

13. ROKLE - skládkové zátíší v rokli, která je zároveň součástí ÚSESU jako lokální biocentrum

7. SOUČASNOST A BUDOUCNOST LOKALITY

7.1 PROBLÉMOVÝ VÝKRES - ŠIRŠÍ ÚZEMÍ

LEGENDA

	Katastrální hranice
	autobusová zastávka

KULTURNÍ HODNOTY

PROPOJENÍ ÚZEMÍ - ROZVINUTÁ CESTNÍ SÍŤ

	Modrá turistická trasa - Svatojakubská (Žitavská) cesta - nejstarší doložená cesta v území, nadregionální význam
	Nedochovaný úsek Svatojakubské cesty, původně vedla mezi poli
	Staré cesty v území využívané dodnes
	Silnice II. třídy
	Silnice III. třídy
	Cyklotrasa

PAMÁTKY V ÚZEMÍ

	Kostel Sv. Jakuba Většího v Letařovicích - doložen již ve 14. stol.
	Barokní sloup Sv. Jana z přelomu 17. a 18. stol., upomínající smrt místního faráře
	Skalní kaplička Panny Marie - doba vzniku neznámá, dle zapsané legendy až 16. stol.
	Kaple na návsi zasvěcená Andělu Strážnému, postavena v roce 1887

KULTURNÍ STOPY A ZAJÍMAVOSTI V ÚZEMÍ

	Mostky přes Mohelku - doložené již I. vojenským mapováním
	Zaniklý jez (stále viditelné zbytky stavby a upraveného koryta potoka v místě jezu)
	Jeskyně - doložena legendami, údajně kdysi sloužící jako úniková chodba při nebezpečí
	Rozcestní, nebo hraniční kámen (stáří neznámé, kámen je z větší části pohřben v terénu)

PŘÍRODNÍ HODNOTY

	Biokoridor
	Regionální biocentrum
	Lesní plochy
	Voda
	Bývalý mlýnský náhon (částečně stále funkční)
	Pitné prameny
	Funkční pitná studánka
	Zaniklá pitná studánka (cca 15 let nefunkční, dnes zde jen prosakuje pramen)
	Pískovcové výchozy s odhalenými zkamenělinami

OSTATNÍ HODNOTNÉ PLOCHY V ÚZEMÍ

	Intravilán obcí
	Plochy staveb pro rodinnou rekreaci
	Opuštěné sportovní hřiště (fotbalové)
	Luční a travní porosty
	Zemědělské plochy

PROBLÉMY

	Zaniklá pitná studánka (cca 15 let nefunkční, dnes zde jen prosakuje pramen)
	Staré černé skládky (lesy, rokle, výjimečně i staré úvozy)
	Nevhodně umístěné skládky organického materiálu - přetížení míst živinami vedoucí k zanikání širších společenstev
	Nedostatečný návsní prostor (chybí místo pro setkávání občanů)
	Nevhodně umístěné kontejnery (v srdci obci uprostřed návsi)

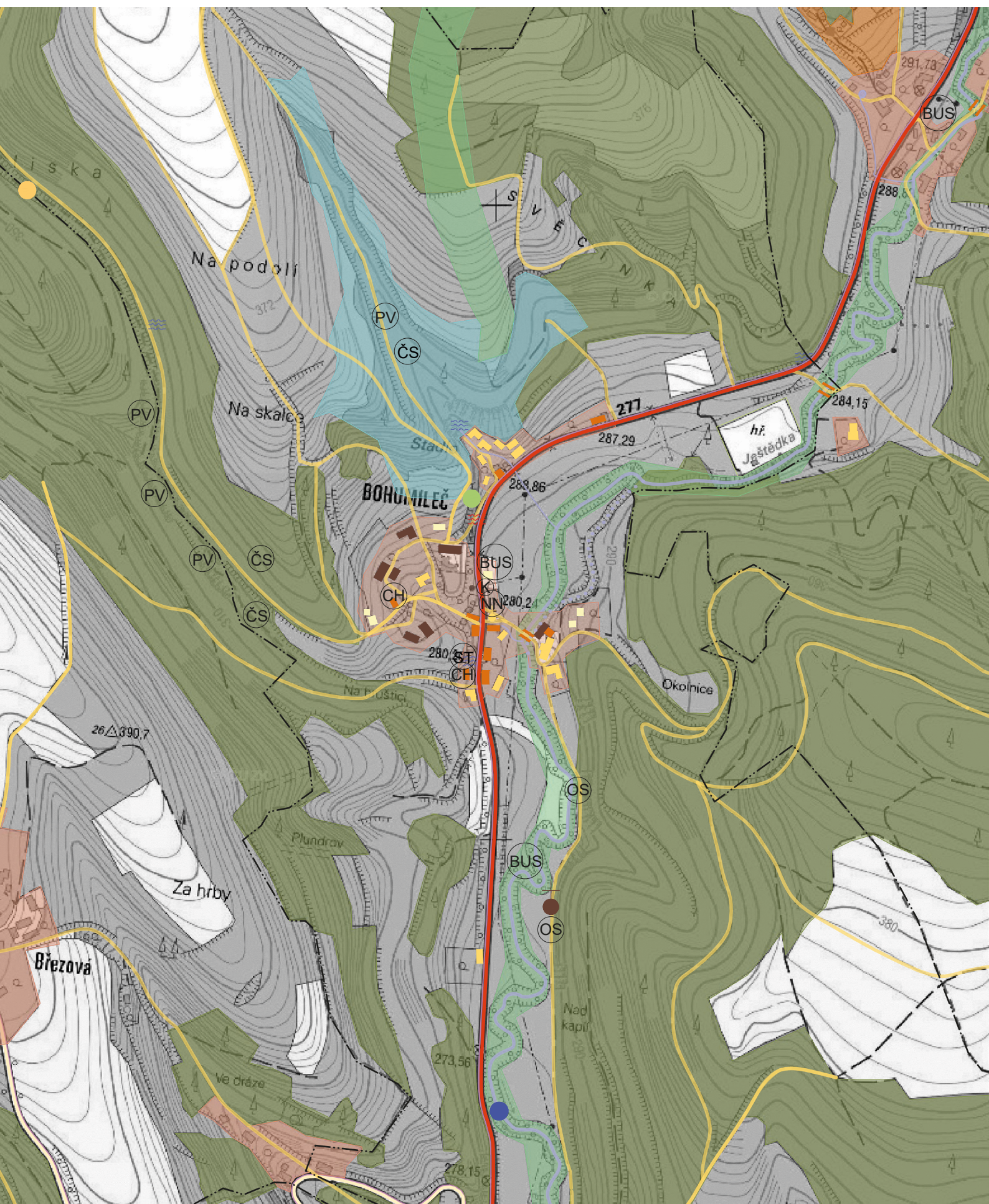
LIMITY

1. TERÉN - svažité a komplikovaný terén, lesy, rokle, pískovcové výchozy
2. ÚSES - biokoridor propojující regionální biocentra, nívná krajina, povodí, prameny

POTENCIÁLY

1. Obnova zchátralých historických objektů - dvě roubená stavení, skalní kaplička Panny Marie
2. Obnova nefunkční studánky
3. Nenarušování funkčního ÚSESU - potenciál rozvoje přírodních biotopů

7.2 PROBLÉMOVÝ VÝKRES - BOHUMILEČ

LEGENDA

- Katastrální hranice
- autobusová zastávka

KULTURNÍ HODNOTY

PROPOJENÍ ÚZEMÍ - ROZVINUTÁ CESTNÍ SÍŤ

- Modrá turistická trasa - Svatojakubská (Žitavská) cesta - nejstarší doložená cesta v území, nadregionální význam
- Nedochovaný úsek Svatojakubské cesty, původně vedla mezi poli
- Staré cesty v území využívané dodnes
- Silnice II. třídy
- Silnice III. třídy
- Cyklotrasa

HISTORICKÝ VÝVOJ ZÁSTAVBY V BOHUMILČI

- Nejstarší obytná stavení - doložená existence z písemných pramenů již před rokem 1700
- Obytná stavení, vznik v 18. stol. - doložená existence z písemných pramenů
- Obytná stavení, vznik v 19. stol. - doložená existence z písemných pramenů a starých map (Císařské otisky)
- Obytná stavení, vznik ve 20. stol.

PAMÁTKY V ÚZEMÍ

- Kostel Sv. Jakuba Většího v Letařovicích - doložen již ve 14. stol.
- Barokní sloup Sv. Jana z přelomu 17. a 18. stol., upomínající smrt místního faráře
- Skalní kaplička Panny Marie - doba vzniku neznámá, dle zapsané legendy až 16. stol.
- Kaple na návsi zasvěcená Andělu Strážnému, postavena v roce 1887

KULTURNÍ STOPY A ZAJÍMAVOSTI V ÚZEMÍ

- Mostky přes Mohelku - doložené již I. vojenským mapováním
- Zaniklý jez (stále viditelné zbytky stavby a upraveného koryta potoka v místě jezu)
- Jeskyně - doložena legendami, údajně kdysi sloužící jako úniková chodba při nebezpečí
- Rozcestní, nebo hraniční kámen (stáří neznámé, kámen je z větší části pohřben v terénu)

PŘÍRODNÍ HODNOTY

- Biokoridor
- Regionální biocentrum
- Lesní plochy
- Voda
- Bývalý mlýnský náhon (částečně stále funkční)
- Pitné prameny
- Funkční pitná studánka
- Zaniklá pitná studánka (cca 15 let nefunkční, dnes zde jen prosakuje pramen)
- Pískovcové výchozy s odhalenými zkamenělinami

OSTATNÍ HODNOTNÉ PLOCHY V ÚZEMÍ

- Intravilán obcí
- Plochy staveb pro rodinnou rekreaci
- Opuštěné sportovní hřiště (fotbalové)
- Luční a travní porosty
- Zemědělské plochy

PROBLÉMY

- Zaniklá pitná studánka (cca 15 let nefunkční, dnes zde jen prosakuje pramen)
- Staré černé skládky (lesy, rokle, vyjímečně i staré úvozy)
- Nevhodně umístěné skládky organického materiálu - přetížení míst živinami vedoucí k zanikání širších společenstev
- Nedostatečný návsní prostor (chybí místo pro setkávání občanů)
- Nevhodně umístěné kontejnery (v srdci obcí uprostřed návsi)

SILNÉ STRÁNKY

- Dobrá prostupnost krajiny, existující staré cestní síť
 - Relativní ekologická stabilita
- Dochovaná struktura kulturní krajiny
 - Zajímavé kulturní stopy v území
- Krásná lidová architektura (roubenky)
 - Funkční ÚSES

PŘÍLEŽITOSTI

- Zajímavý a rozmanitý terén
- Nevyužitý zdroj pitné vody – pramen
- Ochota a zájem místních lidí pro konání společných kulturních akcí a měnit zde věci k lepšímu (péče o krajinu i památky)
- Vegetace – poměrně bohatá druhová skladba, s minimem introdukovaných, či invazivních dřevina rostlin – např. dochované původní remízky s potenciálem VKP
- Dochované staré cesty – potenciál pro částečnou obnovu, či jako VKP
 - Zarostlé staré cesty – významné ekotony a biokoridory v území s potenciálem VKP

SLABÉ STRÁNKY

- Nedostatek vodních ploch
- Zaniklé, či chybějící úseky významných cestních propojení
 - Nedostatečná občanská vybavenost
- Absence důstojného návesního prostoru v Bohumilči
 - Chybějící místa pro setkávání

SWOT

HROZBY

- Narušený vodní režim krajiny ohrožený nevhodnou druhovou skladbou hospodářských lesů
- Poškozování starých cest při těžbě dřeva
- Černé skládky organického materiálu (např. navážky podél břehu Ještědky, vedoucí k silné nitrifikaci a snížení pobřežní biodiverzity)
 - Staré černé skládky (lesy, rokle, výjimečně i některé staré úvozy)

8.1 NÁVES V BOHUMILČI

Náves v Bohumilči byla kdysi živým centrem vesnice, kde stávaly dvě další budovy. Byl zde hostinec i s tanečním sálem a krám. Za dnes již polorozpadlou stodolou, která dříve patřila k jedné z budov, býval i malý rybník, napájený zdejším pramenem. Bohumileč tak měl své vlastní společenské zázemí, které zde dnes velmi chybí a konání společných akcí bývá komplikované. Centrum návsi zaniklo v průběhu 60. let 20. stol.

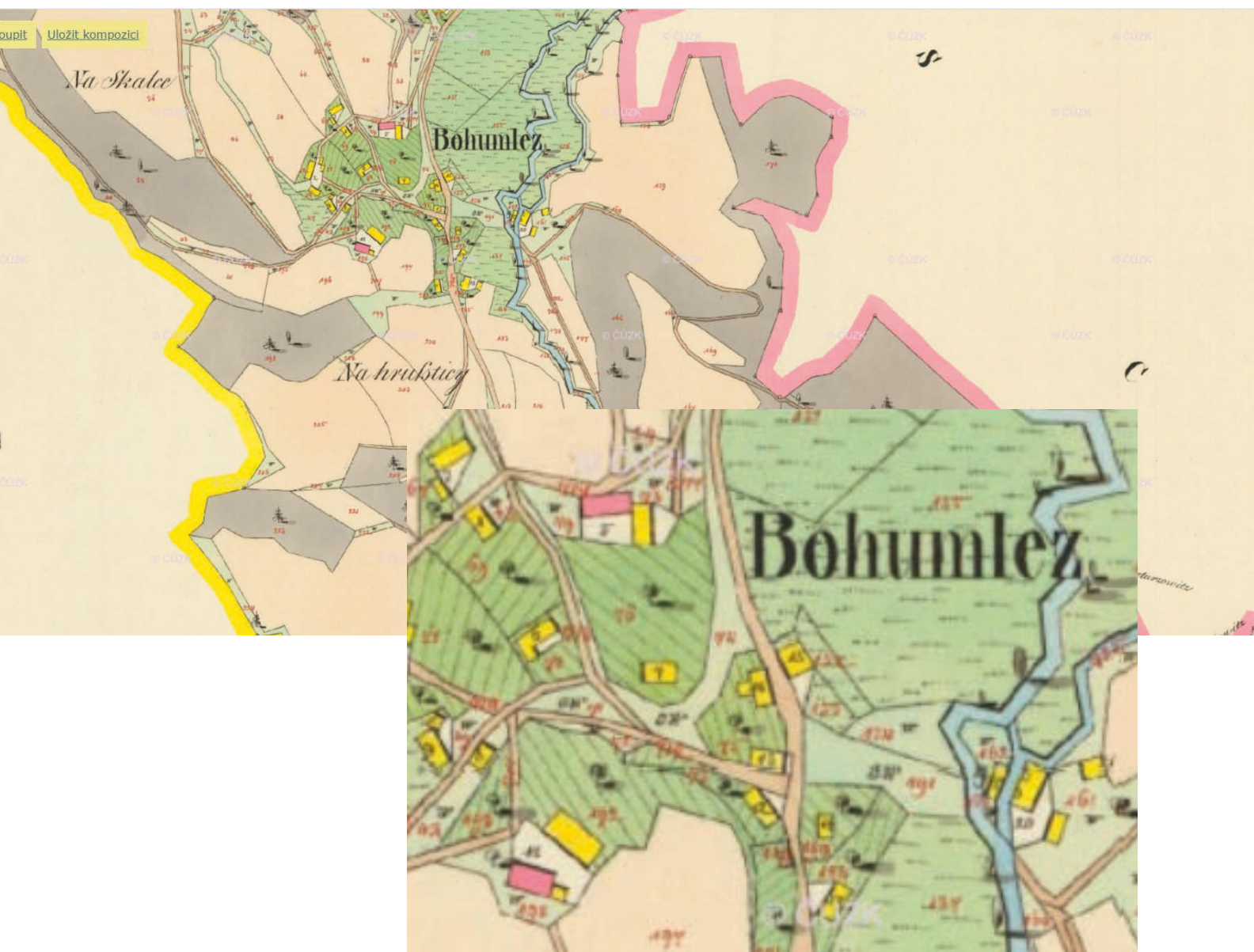
V současnosti je náves prázdná, pouze s malou autobusovou zastávkou. Zelená plocha obklopující zastávku je osázena nevhodnými dřevinami, z nichž mnohé špatně prosperují a jsou na konci své životnosti (*Thuja*, *Picea pungens*).

Pro úpravu návsi a vznik rybníčku by také byla nezbytná přeložka vedení VN.

Současná zastávka je z boku zcela otevřená a je blízko u silnice, díky které jsou lavičky uvnitř vždy zaprášené a pokud se někdo chce posadit, musí počítat se špinavým oblečením.

CÍSAŘSKÉ POVINNÉ OTISKY MAP A STABILNÍHO KATASTRU (1824 - 1843) - BOHUMILEČ

Na starých mapách můžeme vidět na návsi obě dnes již zbourané budovy. Ještě zde však v té době nestála kaplička, která tu přibyla až o cca 50 let později. Budovy obou hospod na návsi jsou v mapách dohledatelné do r. 1961. Další dostupná mapa je až z roku 1977, kde už obě budovy chybí.

VÝPIS Z KATASTRU

Vlastnické vztahy dotčených pozemků na návsi:

Dotčené parcely: 152/1, 152/2, 155/5, 191/3, 191/1

Hlavní dotčená parcela: 152/2

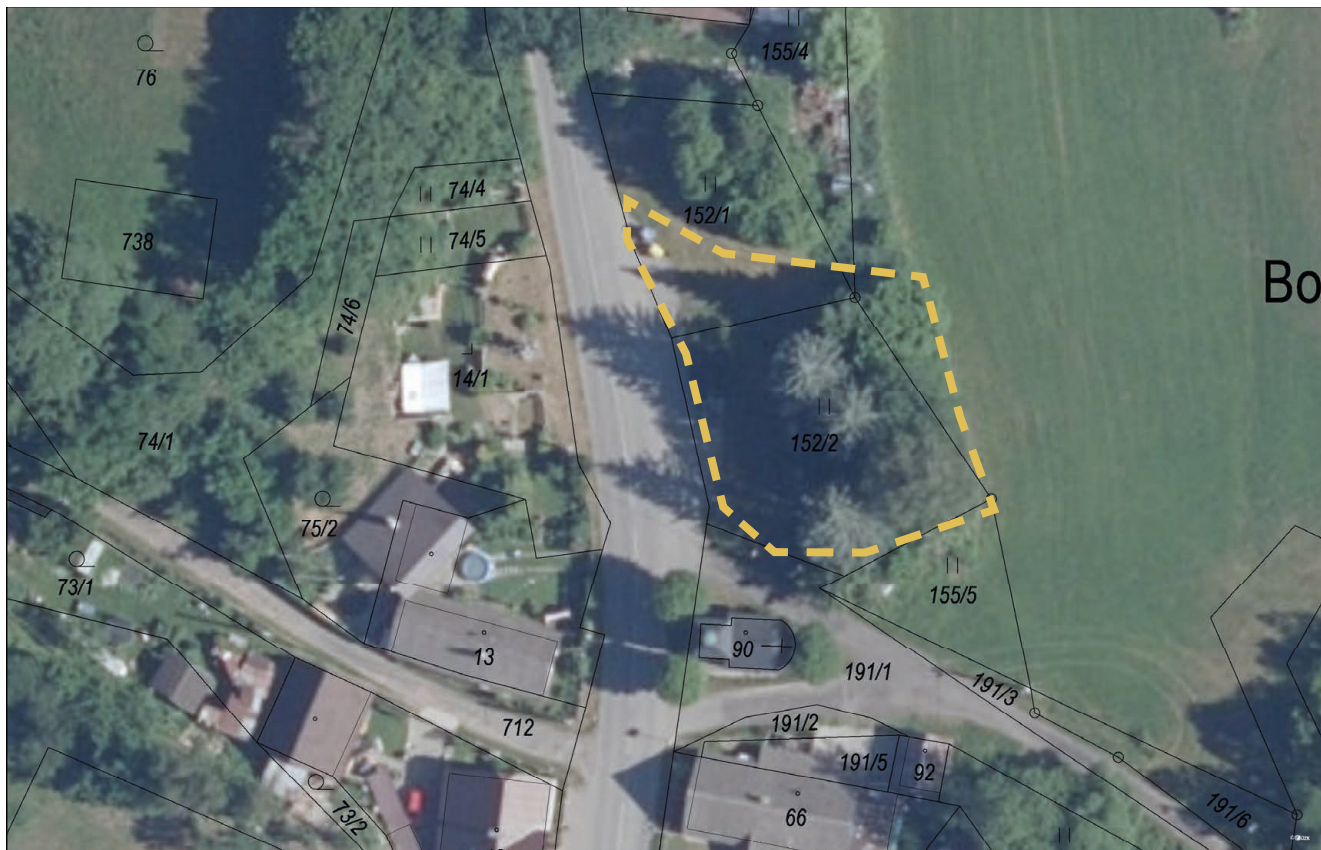
Vlastnické právo: Město Český Dub

Částečně dotčená parcela: 152/1 Vlastnické právo: soukromé

- nutná úprava vlastnictví v rámci KKP (komplexní pozemkové úpravy)

Okrajově dotčené parcely: 155/5, 191/3, 191/1

Vlastnické právo: Město Český Dub

ÚZEMNÍ PLÁN

Zelená plocha návsi (152/1, 152/2, 155/5) – v ÚP vedeno jako NSzp – plochy smíšené nezastavěného území – přírodní a zemědělské

Bus. zastávka a přilehlá asfaltová plocha (152/2) – v ÚP vedeno jako DS – dopr. infrastruktura – silniční

Prostor mezi návěsí plochou se zelení a kapličkou (191/1, 191/3) – v ÚP veden jako PV – veřejná prostranství

8.2 STUDÁNKA

Ve svahu u silnice kousek od návsi bývala studánka. Jako dítě jsem tam ještě chodila pro vodu, dnes však v místě pouze vyvěrá voda ze země a není žádná možnost si ji nabrat. Pramen ústí do rigolu podél silnice o pár desítek metrů dál je odveden pod silnicí do velké mokřadní louky, přiléhající až k návsi.

Ve vesnici jsou i další prameny, jeden hodně vydatný o kousek dál ve Stádle, ale není pitný. Další je na opačném konci vesnice. Tam je studánka sice funkční, nicméně rozborry vody indikují znečištění koliformními bakteriemi. Přímo nad studánkou je totiž chalupa, znečištění tak pravděpodobně pochází z prosakující senkrovny.

8.3 MOKŘAD

Původní silně podmáčená nivní louka byla před více než deseti lety přeměněna na fotbalové hřiště místního FC klubu. Je jednak napájena pramenem a také je zde hodně vysoko spodní voda, díky vysoko položenému korytu přilehlé říčky Ještědky. Pravděpodobně bylo kdysi výškově upraveno kvůli blízko navazujícímu mlýnskému náhonu. Klub už hřiště mnoho let nevyužívá, fungovalo jen krátce. Přítomné meliorace a zbytky konstrukcí však nedovolují přírodě vzít si místo zrovna snadno zpátky.

Koryto Ještědky je navíc vedeno jako součást funkčního ÚSESU, trasa biokoridoru. Měl by se sem proto vrátit mokřad, který navíc nikde jinde v přilehlém okolí není a měl by velký potenciál zlepšit biodiverzitu celé lokality.

8.4 STARÁ ÚVOZOVÁ CESTA

Z Bohumilče vede jedna opravdu dávná cesta, která je dnes jen hlubokým, téměř nepoužívaným úvozem. Její půvabná linie se vine starým výmladkovým lesem, kde rozvětvené vícekmeny ještě více umocňují vnímání prastaré vrstevnatosti tohoto místa. Cesta je doložitelná už na prvním vojenském (Josefském) mapování z let 1764-68, ale nejspíš je o mnoho starší. S největší pravděpodobností se jednalo o významnou lokální obchodní spojnici navazující na Žitavskou cestu.

Dříve vedla nahoru nad vesnici mezi pole a pokračovala dál, ale tento její úsek už je dnes natolik zarostlý, že není průchozí a slouží v krajině spíše jako významný ekoton a biokoridor (ÚSES zde nevede).

8.5 VYHLÍDKA NAD VESNICÍ

Když vystoupáme na vyvýšeninu nad vesnicí do míst, kde končí zarostlý úsek starého úvozu u krásné, vzrostlé borovice, otevře se nám kouzelný pohled na okolní svahy a na protilehlý horizont s mohutnou, starou solitérní lípou. Kolem dokola jsou všude kulturní stopy po starých cestách a polích a velmi dobře dochované původní remízky. Je zde velmi pozitivní a odpočinková atmosféra, která vyzývá k zastavení a rozhlédnutí. Proto je místo ideální pro umístění objektu, či prvku, který toto místo citlivě přiblíží lidem.

V tomto místě se také dochovaly původní remízky, které zde rovněž mají důležitou ekologickou funkci. Tyto prvky by vzhledem k jejich kulturnímu i ekologickému významu měly být dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (zejména ustanovení §4 odst. 2, §6 a §88) prohlášeny jako VKP – významné krajinné prvky.

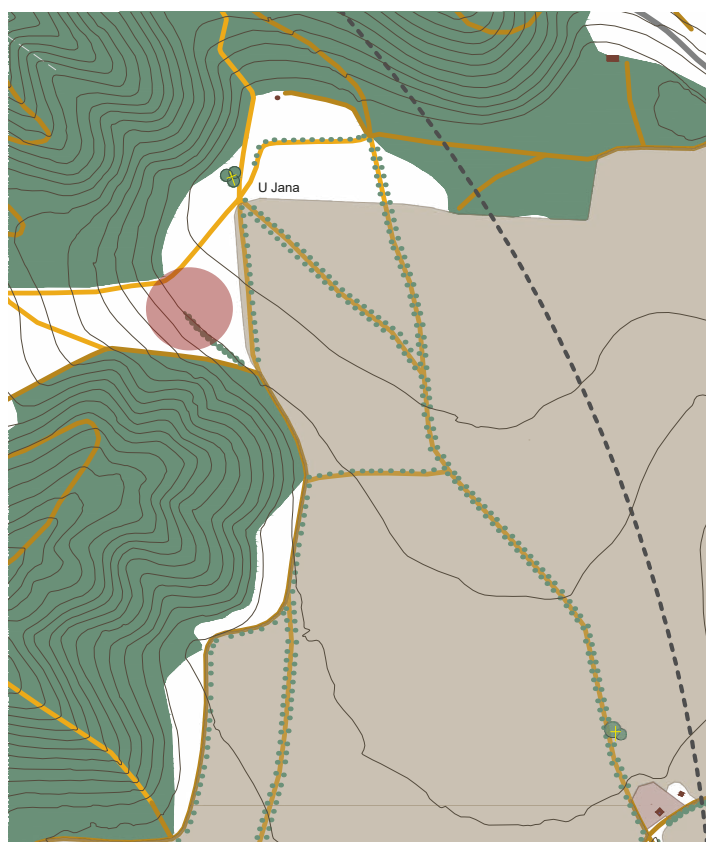

8.6 VYHLÍDKA U SVATÉHO JANA

Podle pověsti zde někdy během 17. století katolický farář z Letařovic zle kázal proti místním evangelickým sedlákům. Když pak byl na cestě do Českého Dubu, počkal si na něj jeden z oněch sedláků a střelil jej. Farář padl z koně mrtev právě v těchto místech, s výhledem na Český ráj, Trosky, či Bezděz. Když byla později reformace zcela potlačena, vystavili českodubští farníci na farářovu památku a jako symbol vítězství katolíků sloup zasvěcený právě svatořečenému Janu Nepomuckému.

Plochy v okolí jsou trvalými travními porosty s návazností na les a ornou půdu. Pole jsou rozlehlá, bez remízků a cest. Původně přitom přímo prostředkem pole vedla Žitavská (Svatojakubská) cesta, po které přinesl český biskup Vojtěch kolem roku 955 do Polska křesťanství a po níž postupovaly oddíly křížáků ve svaté válce. Vede ze Žitavy do Prahy, kde na ni navazuje trasa Všerubská.

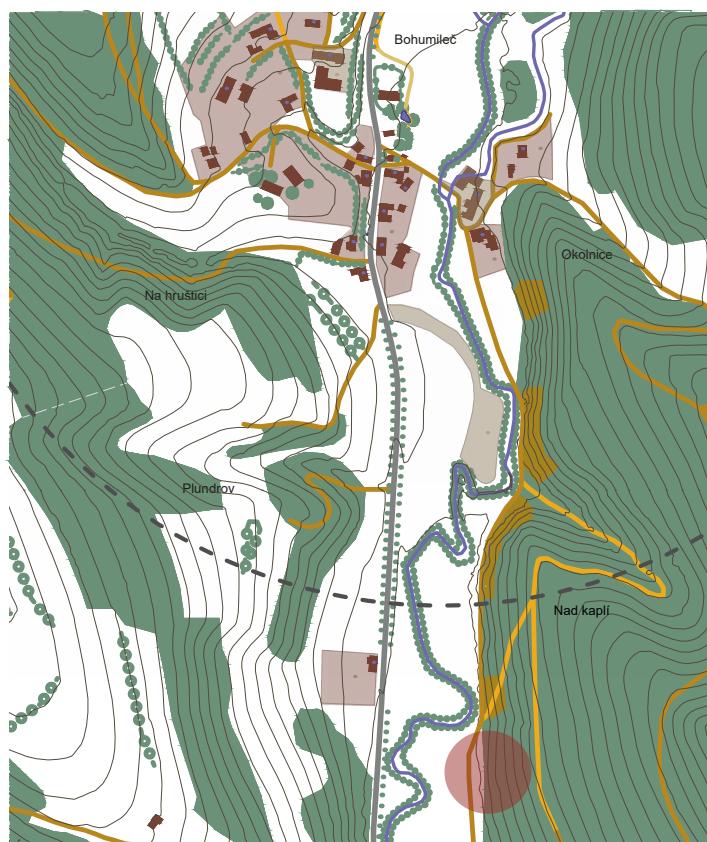
O kus dál jihovýchodním směrem jsou v poli dochovaná ještě boží muka, obklopená dvěma starými, velkými lipami, stejně jako Sv. Jan. V současnosti k nim přes pole nevede vůbec žádná cesta.

8.7 SKALNÍ KAPLIČKA PANNY MARIE

Pověst vypráví, že nad místem, kde je kaplička, vedla kdysi stará cesta. Tuto cestu si ještě pamatují jako dítě, dalo se po ní dříve dojít do Letařovic a dál. V současnosti je velmi poškozená místní lesní těžbou a už se po ní v podstatě nedá jít. Po této cestě kdysi jel sedlák s mocně naloženým vozem. Svah se pod ním však náhle utrhł a vůz se i s koňmi zkutálel z příkrého svahu zakončeného strmou skalní stěnou a rozbil se na kousky. Sedlákovi ani koním se ale jako zázrakem vůbec nic nestalo - a tak dal sedlák vytesat do skály v místě pádu skalní kapličku, jako poděkování Panně Marii za záchranu života. Toto místo tak kvůli zázračné události mohlo být kdysi i významnou zastávkou při poutích po Svatojakubské cestě, která vede nad lesem nad kaplí.

Kaplička není na mnou prozkoumaných starých mapách nijak vyznačena a je proto obtížné ji řádně datovat a časově zařadit příběh o vzniku. První mapa, která nám napovídá o tom, že zde v té době kaplička už spolehlivě byla, jsou císařské otisky, kde se dochoval místní název „Nad Kaplí“.

9. ZÁVĚR

Potenciál tohoto území je podle mě stále nedoceněný. Má velice stabilní režim propojení z minulosti, který je poměrně zachovaný, ať už co se týká prostupnosti, nebo ekologické stability. Vše tu na sebe poměrně uceleně navazuje a vytváří se tak unikátní systém relativně funkčních vrstev, které spolu dobře fungují. Problémy, které se zde vyskytují, jsou spíše méně škodlivého charakteru, nebo se alespoň nedějí ve velkém měřítku a jsou řešitelné v dohledném časovém horizontu, nebo se v současnosti už řeší. Naštěstí zde žijí lidé, kterým jejich okolí není lhostejné a mají chuť a motivaci vyvíjet úsilí pro zlepšení jeho nedostatků a zajistit mu tak optimistickou budoucnost.

Slavnostní průvod v krojích s novým křížem, který byl umístěn do skalní kapličky (účast folklorního souboru Horačky) r. 2020

10. ZDROJE

LITERATURA

1. Historické dokumenty:
 - 1.1 Kronika vesnice Bohumileč
 - 1.2 Výroční listina desetiletého trvání místního hasičského sboru v r.1912 a oslavující 300 let od vzniku Bohumilče
2. kniha - A. Frinta, Hodkovice nad Mohelkou - městečko pod Javorníkem
3. kniha Náš Ještěd, vydal kruh přátel K. Světlé v Č. Dubě r. 1969
4. kniha Přírodní klenoty Podještědí, Dominik Rubáš - vydal Dominik Rubáš 2017

INTERNETOVÉ ZDROJE

MAPY

1. <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/>
2. <https://archivnimapy.cuzk.cz/>
3. mapy.cz/
4. <https://geoportal.gov.cz/web/>
5. Mapování biotopů - <https://www.arcgis.com>
6. Katalog biotopů ČR - <https://www.biolib.cz/cz/biotop/id4852/>
7. Geologické mapy - <https://mapy.geology.cz/pop/>
8. <https://mapy.vumop.cz/>
9. Staré mapy - <http://oldmaps.geolab.cz/>

OSTATNÍ

1. <https://www.liberec.cz/cz/prakticke-informace/uzemni-planovani/uzemni-plany-obci/mesto-cesky-dub/>
2. <https://www.cdub.cz/mesto/>
3. https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%BD_Dub
4. <https://www.hodkovicenm.cz/redakce/tisk.php?lanG=cs&clanek=59709&slozka=55762&xsekce=55767&>
5. <https://ultreia.cz/zitavska-trasa/>

FOTOGRAFIE A STARÉ POHLEDNICE

- pokud u foto není uveden jiný zdroj, jedná se o foto a staré pohledy z vlastní sbírky

